

NORCOUS & PARTNERS

BIULETENYJE:

- **Atsiskaitymai negrynaisiais pinigais**
- **Pagrindas reikalauti gražinti per klaidą įgytą pinigų sumą**
- **Atsiskaitymai gražinant pinigų sumą**
- **Atsisakymas gražinti be pagrindo įgytus pinigus**
- **Alternatyvūs pažeistų teisių gynybės būdai**
- **Be pagrindo pinigus įgijusio asmens pareigos**

Atsiskaitymai negrynaisiais pinigais

Lietuvos teisės aktuose įtvirtintas principas ir siekis, kad visi atsiskaitymai tarp juridinių ir kitų ekonomine veikla užsiimančių asmenų būtų vykdomi negrynaisiais pinigais.

Toks atsiskaitymo modelis be kitų savo privalumų taip pat padeda užtikrinti skaidrumą disponavimo pinigais srityje. Tačiau žinotina, kad atsiskaitant negrynaisiais pinigais neišvengiama klaidos tikimybė - įmanoma situacija, kai pervedant pinigus neteisingai nurodomi siunčiamų pinigų gavėjo ar jo sąskaitos banke duomenys. Lietuvos įstatymai suteikia galimybę susigrąžinti ne tam

asmeniui pervestas lėšas. Papildomai, tokiu atveju yra galimybė kalbėti ir apie tam tikrą banko, aptarnaujančio pinigus sumokėjusio asmens sąskaitą, atsakomybę.

Taigi, atsižvelgiant į nuolatinę apyvartos negrynaisiais pinigais plėtrą, galimybių susigrąžinti pinigų sumas iš nepagrįstai jas įgijusio asmens aptarimas yra itin aktualus.

Pagrindas reikalauti gražinti per klaidą įgytą pinigų sumą

Lietuvos teisės aktai, kuriuose įtvirtintas siekis skatinti tarp verslo subjektų atsiskaitymus negrynaisiais pinigais, suteikia ir galimybę susigrąžinti per klaidą prarastą pinigų sumą.

Civilinio kodekso 6.237 straipsnio 1 dalyje nurodoma jog „*asmuo, kuris be teisinio pagrindo savo veiksmais ar kitokiu būdu tyčia ar dėl neatsargumo įgijo tai, ko jis negalėjo ir neturėjo gauti, privalo visa tai gražinti asmeniui, kurio sąskaita tai buvo įgyta, išskyrus šio kodekso nustatytas išimtis*“. Būtent ši įstatymo nuostata yra tiesioginis teisinis pagrindas, kuriuo vadovaujantis galima reikalauti, kad asmuo, kuriam prarastoji pinigų suma buvo pervesta, gražintų be pagrindo įgytas pinigines lėšas.

Aptariamame Civilinio kodekso straipsnyje pateikiama nuoroda į tai, jog be pagrindo gautas turtas turi būti įgytas „*savo veiksmais ar kitokiu būdu tyčia ar dėl neatsargumo*“. Vertinant atitinkamos teisės normos įtvirtinimo įstatyme tikslus,

reikia pažymėti, kad šiuo atveju nėra svarbus valios arba subjektyvumo aspektas, t. y. nereikšminga ar asmuo ketino turtą gauti be teisinio pagrindo, ar šis gautas atsitiktinai.

Civilinio kodekso 6.237 straipsnio kontekste „*turto*“ sąvoka vartojama plačiuoju aspektu, t. y. kaip apimanti ne tik daiktus, bet ir turtines teises ar kitokias materialines vertybes, todėl šis straipsnis yra aktualus ir toms situacijoms, kai buvo padaryta klaida mokėjimo pavedimu pervedant pinigus.

Nurodyta teisės norma vienodai taikytina tiek tais atvejais, kai disponuojant negrynaisiais pinigais buvo padaryta klaida nurodant pinigų gavėjo pavadinimą, tiek ir tuo atveju, kai pinigai neteisingam adresatui buvo pervesti klaidingai nurodant banko sąskaitos numerį ar kitus rekvizitus.

Atsiskaitymai gražinant pinigų sumą

Įstatymu yra įtvirtinta nukentėjusiojo teisė reikalauti ne tik gražinti be teisinio pagrindo įgytas pinigines lėšas, bet taip pat sumokėti šiam asmeniui atlyginimą už naudojimąsi svetimais pinigais.

Civilinio kodekso 6.240 straipsnio 1 dalyje teigiama, kad „*už be pagrindo įgytą pinigų sumą skaičiuojamos penkių procentų dydžio metinės palūkanos. Šios palūkanos pradedamos skaičiuoti nuo to momento, kai asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie nepagrįstą pinigų gavimą ar sutaupyimą*“. Viena vertus, tokiu būdu be pagrindo

pinigus gavęs ir apie tai sužinojęs asmuo yra skatinamas gautas lėšas kuo greičiau gražinti teisėtam jų savininkui, nes priešingu atveju jam tektų patirti tam tikrų finansinių praradimų palūkanų forma. Antra, asmeniui, kuris atitinkamą pinigų sumą buvo praradęs, iš dalies kompensuojami tie praradimai, kurių būtų išvengta, jeigu prarastos lėšos būtų panaudotos verslo ar ekonominiams interesams tenkinti.

Remiantis Civilinio kodekso 6.240 straipsnio 1 dalies nuostatomis, galima reikalauti sumokėti palūkanas ir tuo atveju, kai vykdant atsiskaitymus negrynaisiais pinigais dėl klaidos tam tikrą pinigų sumą gavo tas asmuo, kuris faktiškai jos gauti neturėjo. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į tai, jog per klaidą gautos piniginės lėšos patenka į turto, kuris kito asmens buvo įgytas be teisinio pagrindo, apibrėžties ribas.

Atsisakymas gražinti be pagrindo įgytus pinigus

Įgyvendinant teisę reikalauti sumokėti įstatyme nustatyto dydžio palūkanas už naudojimąsi be teisinio pagrindo įgyta pinigų suma, galima susidurti su situacija, kai pinigus gavęs asmuo nesutinka šį reikalavimą patenkinti geranoriškai. Tokiu atveju nukentėjusysis bus priverstas kreiptis į teismą.

Procesas teisme yra grindžiamas Civilinio proceso kodekso 12 straipsnyje įtvirtintu principu, suponuojančiu kiekvienos ginčo šalies pareigą įrodyti tas aplinkybes, kuriomis ji remiasi kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindą. Todėl nukentėjusysis, reikalaudamas iš be pagrindo pinigų įgijusio asmens išieškoti penkių procentų dydžio metines palūkanas, privalės nurodyti tą momentą, nuo kada praturėjęs asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie atitinkamos sumos gavimą bei pateikti pastarąją aplinkybę patvirtinančius įrodymus. Priešingu atveju teismas galės atsisakyti tenkinti reikalavimą dėl palūkanų priteisimo, tokį sprendimą motyvuodamas faktiniu reikalavimo nepagrįstumu bei atitinkamų įrodymų trūkumu.

Sužinojus, jog mokėjimo pavedimu

pervedant pinigus buvo padaryta klaida ir esant galimybei nustatyti asmenį, kuriam pinigai faktiškai buvo pervesti, reikėtų nedelsiant kreiptis į šį asmenį rašytiniu pareiškimu informuojant jį apie piniginių lėšų įgijimo be teisinio pagrindo faktą bei pareikalaujant gautąją pinigų sumą gražinti teisėtam jos savininkui. Tai vienas iš paprasčiausių būdų eliminuoti riziką, susijusią su atsisakymu teismo ginčo atveju tenkinti reikalavimą priteisti palūkanas dėl to, jog šį reikalavimą pareiškęs asmuo netinkamai įgyvendino įrodinėjimo pareigą.

Alternatyvūs pažeistų teisių gynybos būdai

Galimi atvejai, kai žinomas klaidos disponuojant negrynaisiais pinigais faktas, tačiau neįmanoma nustatyti, kam piniginės lėšos buvo pervestos, arba, nors tokios informacijos ir turima, nežinomas pinigų gavusio asmens buveinės ar gyvenamosios vietos adresas.

Tokiu atveju reikėtų apsvarstyti galimybes prarastos pinigų sumos dydžio žalos atlyginimo pareikalauti iš to asmens, dėl kurio galimai kaltų veiksmų buvo padaryta klaida, nurodant pinigų gavėją arba jo banko sąskaitos duomenis. Jeigu už pinigų pervedimą atsakingas bendrovėje atitinkamas pareigas užimantis darbuotojas, tikslinga įvertinti, ar pinigų sumos, kurios dėl svarbių priežasčių nepavyksta atgauti iš ją įgijusio asmens, negalima išieškoti iš minėto bendrovės darbuotojo, taikant jam materialinę atsakomybę Darbo kodekso 245-258 straipsniuose nustatytais pagrindais bei tvarka.

Pagal sutartį su konkrečiu asmeniu, už mokėjimo pavedime pateiktų duomenų patikrinimą gali būti atsakingas ir bankas; todėl svarstyтина, ar nekyla atitinkamo asmens sąskaitą aptarnavusio ir pervedimą negrynaisiais pinigais atlikusio banko civilinė atsakomybė. Šiuo atveju reikalavimas taikyti banko civilinę atsakomybę galėtų būti grindžiamas Civilinio kodekso 6.256 ir 6.934 straipsniuose įtvirtintomis teisės normomis, kurios numato pareigą tinkamai bei laiku vykdyti sutartimi prisiimtas pareigas, taip pat įtvirtina reikalavimą

atlyginti tokio dydžio žalą, kokia buvo patirta neįvykdžius arba netinkamai įvykdžius sutartimi nukentėjusio asmens atžvilgiu prisiimtus įsipareigojimus.

Yra ir kitų alternatyvų, kaip atgauti atsiskaitant negrynaisiais pinigais prarastas pinigų sumas. Konkretų pažeistų teisių gynybos būdą tikslinga pasirinkti tik išsamiai ir visapusiškai įvertinus visas faktines kiekvieno įvykio aplinkybes, taip pat veiksnius, galinčius turėti įtakos per klaidą prarastiems pinigams atgauti greitai, mažiausiomis sąnaudomis bei saugiai. Tarp tokių veiksmų yra svarbūs ir ketinamų taikyti pažeistų teisių gynybos būdų eiliškumas ar savalaikiškumas, jų sudėtingumas. Pasirenkant, kaip faktiškai įgyvendinti teisę į per klaidą kitam asmeniui pervestos pinigų sumos išieškojimą, būtina nepamiršti Civilinio kodekso 1.5 straipsnyje įtvirtintų teisingumo, sąžiningumo bei protinio kriterijų, kuriais turėtų būti grindžiamas kiekvieno asmens teisiškai reikšmingas elgesys.

Be pagrindo pinigų įgijusio asmens pareigos

Civilinio kodekso 1.5 straipsnis ir 1.137 straipsnio 2 dalis numato pareigą kiekvienam asmeniui elgtis teisingai, protingai ir sąžiningai (lot. *bonus pater familias*). Šių įsipareigojimų asmuo privalo laikytis tiek įgyvendindamas savo teises, tiek vykdydamas pareigas. Paminėti elgesio standartai yra aktualūs ir be teisinio pagrindo įgijus kitam asmeniui priklausančias pinigų sumas.

Kaip elgtis, kai savo sąskaitoje pamatome iš neaiškių šaltinių pervestą pinigų sumą? Galimi keli elgesio variantai, kurie priklauso nuo to, kokia informacija yra žinoma pinigų gavėjui:

- jeigu yra žinomas pinigų atsiuntęs asmuo, apie gautą pinigų sumą primygtinai siūlytina informuoti tiek šį asmenį, tiek ir banką, kurio paslaugomis naudojasi pinigų gavęs asmuo, o esant galimybei, taip pat ir banką, kurio paslaugomis naudojasi pinigų siuntęs asmuo;
- tuo atveju, jeigu pinigų siuntėjo nustatyti neįmanoma, apie pinigų įgijimą

tikslinga informuoti bent jau banką.

Informavimo pareiga aptariamam atveju apima ne tik pranešimą apie patį pinigų įgijimo faktą, tačiau ir pasiteiravimą apie pinigų įgijimo pagrindą, nes praktiškai galimi atvejai, kai pinigų suma juos gavusiam asmeniui buvo sumokėta pagrįstai, pavyzdžiui, pinigų suma į gavėjo sąskaitą buvo pervesta vykdant dovanojimo sutartį ar pan. Įsitikinus, kad pinigai įgyti nesant tam teisinio pagrindo, gautuosius pinigus tikslinga savanoriškai

grąžinti juos praradusiam asmeniui, prieš tai, pageidautina, gavus siuntėjo sutikimą pinigų priimti.

Laikotarpiu, kol pinigai bus grąžinti teisėtam jų savininkui, svarbu gautosios pinigų sumos neišleisti. Kadangi nepagrįstai įgytus pinigus asmuo grąžinti privalės, juos išleidus, reikiamos sumos išieškojimas, tikėtina, būtų nukreiptas į kitą pinigų privalančio grąžinti asmens turtą. Tokiu atveju galimos papildomos išlaidos, pavyzdžiui, atlyginti antstolio

išlaidoms, susijusioms su priverstiniu be pagrindo įgytos pinigų sumos išieškojimu.

Kita vertus, asmuo, tinkamai įvykdęs aukščiau paminėtas turto saugojimo ir informavimo pareigas, mūsų nuomone, turėtų teisę į išlaidų, susijusių su pinigų grąžinimu, atlyginimą. Tokia išvada, be kita ko, darytina ir *mutatis mutandis* atsižvelgiant į Civilinio kodekso 6.240 straipsnio 2 dalies nuostatas.

TARPTAUTINIAI ĮVERTINIMAI

■ Chambers Global

Tarptautinio teisės žinyno „Chambers Global“ 2008 m. leidimo advokatų kontorų vertinimuose „Norcou & Partners“ užima antrąją vietą komercinės ir įmonių teisės bei ginčų sprendimo vertinimo kategorijose. Kontoros partnerį Dr. Irmantą Norkų žinynas rekomenduoja kaip vieną geriausių profesionalų M&A, projektų finansavimo ir privatizavimo srityse, partnerę Aušrą Mudėnaitę įvardina kaip vieną geriausių nekilnojamojo turto teisės specialistų.

■ Mergermarket

Aukštai vertinama tarptautinė M&A direktorija „Mergermarket“ pripažino „Norcou & Partners“ pirmąją advokatų kontorą Lietuvoje M&A srityje. „Mergermarket“ Lietuvos reitingų lentelėse „Norcou & Partners“ užima pirmąją vietą tiek pagal sandorių apimtį, tiek ir pagal sandorių vertę. Šios reitingų lentelės yra sudaromos remiantis 2007 metais įvykusių paskelbtų sandorių, kurių vertė viršija 5 milijonus eurų, informacija. Pateikiamų reitingų lentelių šaltinis - www.mergermarket.com

Įvertinimai pagal sandorių vertę:

Vieta	Kontora	Vertė (EUR M)	Sandorių skaičius
1	Norcous & Partners	795	4
2	Simpson Thacher & Bartlett LLP	450	1
3	White & Case LLP	450	1
4	Sorainen	306	3
5	Hogan & Hartson LLP	300	1
6	Lawin	59	2

Įvertinimai pagal sandorių apimtį:

Vieta	Kontora	Vertė (EUR M)	Sandorių skaičius
1	Norcous & Partners	795	4
2	Sorainen	306	3
3	Lawin	59	2
4	Simpson Thacher & Bartlett LLP	450	1
5	White & Case LLP	450	1
6	Hogan & Hartson LLP	300	1

■ PLC Which lawyer?

Tarptautinis advokatų kontorų žinynas „PLC Which lawyer?“ paskelbė naujus vertinimus, kuriuose „Norcou & Partners“ rekomenduojama penkiose iš šešių vertinamų kategorijų. „PLC Which lawyer?“ mus įvertino kaip vieną iš pirmąjaučių Lietuvos advokatų kontorų bankininkystės ir finansų bei ginčų sprendimo teisės srityse. „Norcou & Partners“ taip pat rekomenduojama įmonių išigijimų ir susijungimų (M&A), nekilnojamojo turto bei konkurencijos teisės srityse. Vadovaujantį kontoros partnerį Dr. Irmantą Norkų šis žinynas rekomenduoja kaip vieną pirmąjaučių bankininkystės ir finansų teisės srities advokatų Lietuvoje. Dr. Irmantas Norkus taip pat rekomenduojamas M&A ir konkurencijos teisės srityse. Partnerę Aušrą Mudėnaitę žinynas pripažino viena iš geriausių ginčų sprendimo bei nekilnojamojo turto teisės specialistų.

Biuletenyje pateikta apžvalga yra tik informacinio pobūdžio ir negali būti vertinama kaip teisinė išvada. Dėl tikslesnės informacijos prašome kreiptis į advokatų kontorą „Norcou & Partners“ telefonu + 370 5 2683620 arba elektroniniu paštu office@norcous.lt